

griechisch-römischen Antike).¹⁷ Athénban az ezüst bányászata erős állami kontroll alatt állt, a bányákat a fekvésük szerinti ingatlan tulajdonosának beleszólási lehetősége nélkül az állam adta haszonbérbe előre meghatározott díj fejében. Rómában az arany játszotta azt a fontos gazdasági szerepet, amit az ezüst Athénban. A császárok az aranykitermelést igyekeztek saját magánjogi befolyásuk alá vonni; amelyben segítségükre volt a provinciák katonai igazgatási szervezete.

A halálbüntetés alternatívájaként a kora újkorban megjelenő, szabadságelvonással és munkáltatással járó két büntetésnem, a gályarabság és a kényszermunka 16–18. századbeli ausztriai történetét mutatja be *Helfried Valentinstich: Galeerenstrafe und Zwangsarbeit an der Militärgrenze in der frühen Neuzeit*¹⁸ című munkájában. A gályarabság a 16–17. században önálló flotta hiányában ritka büntetés volt, a 18. század első felében Nápoly rövid birtoklása idején mintegy 200 gályarabot szállítottak a déli városba. A horvát és szlavón határvidéken végzendő kényszermunka – rendszerint védelmi állások építése – jóval gyakrabban kiszabott szankció volt, amelynek oka nem utolsó sorban a végrehajtás megszervezésének könnyebb és olcsóbb voltában kereshető. A 18. század második negyedétől új helyzet állott elő a dologházak ausztriai megjelenésével, mely új végrehajtási formát tett lehetővé.

Jegyzetek

- ¹ A pálcá mint jogi szimbólum Rómában. 11–23. p.
- ² A növekedés határai. 25–62. p.
- ³ A nemek kora újkori rendje. 63–76. p.
- ⁴ Az osztrák közlekedési jog a 18–19. században. 77–91. p.
- ⁵ Edmund Bernatzik. 93–109. p.
- ⁶ A „helyes” út és a késő középkori képek konstrukciója. 111–130. p.
- ⁷ A magyar jogi kultúra történetének alapvonásai a századforduló körül. 131–147. p.
- ⁸ A hivatali ima története Hollandiában. 149–160. p.
- ⁹ A drezdai Sachsenspiegel. 161–179. p.
- ¹⁰ A helytartó-király III. Vilmos és Mária királynő koronázása – Romeyn de Hooghe szemével. 181–196. p.
- ¹¹ A környezeti kártérítés külön szabályai – Az Európai Bizottság Fehér Könyve kapcsán. 197–230. p.

A kora újkor két legnagyobb hatású ausztriai jogtudósának életével, munkásságával ismertet meg *Gunter Wesener* (Johann Baptist Suttinger und Benedikt Finsterwalder – zwei bedeutende Juristen Österreichs im 17. Jahrhundert).¹⁹ Suttinger jelentős kompilatori tevékenységet végzett, amelynek fő eredménye Alsó-Ausztria Landgerichtsordnungjának három munkatársával elkészített tervezete volt. Emellett számos, az osztrák jogtörténet szempontjából értékes jogi gyűjtemény szerzőjét, kiadóját is tisztelheti benne az utókor. Finsterwalder a kremsi székesegyház káptalanjának levéltárosaként egyrészt a káptalant megillető jogokat, privilégiumokat és kiváltságokat gyűjtötte össze két kötetben; másrészt a felső-ausztriai jogszokások gyűjteményét adta közre.

Az emlékkötet az ünnepelt tudományos munkássága sokoldalúságának megfelelően a jogtudomány számos területéről, időnként határterületeiről gyűjtött össze tanulmányokat. Ezen műveket foglalja keretbe a jubiláns életútját és szakmai tevékenységét bemutató írás (Gernot Kocher 60 Jahre – ein Leben als Forscher und akademischer Lehrer)²⁰ *Helfried Valentinstich* tollából, valamint Kocher publikációjának *Eckhard Riedl* által összeállított – 10 monográfiát, 101 nagyobb cikket és számtalan egyéb publikációt tartalmazó – jegyzéke.²¹

Mázi András

¹² „...és a tortúra megszüntetendő”. 231–247. p.

¹³ A két schleswigi boszorkány. 249–271. p.

¹⁴ „Lege thori” – Házasságkötés a 12. században. 273–289. p.

¹⁵ A kísérlet a Carolinában. 291–305. p.

¹⁶ Arbor Hugoniana. 307–316. p.

¹⁷ Gondolatok a görög-római „bányahaszonvételtől” és „bányaszabadságról”. 317–329. p.

¹⁸ Gályarabság és kényszermunka a határvidékeken a korai újkorban. 331–366. p.

¹⁹ Johann Baptist Suttinger és Benedikt Finsterwalder – két jelentős ausztriai jogtudós a 17. századból. 367–381. p.

²⁰ Gernot Kocher 60 éves – kutatói és oktatói életpályája. 5–9. p.

²¹ 383–396. p.

Jézus és Pál apostol bűnvádi pere

SÁRY PÁL: BŰNVÁDI ELJÁRÁSOK AZ
ÚJSZÖVETSÉGBEN

MÁSODIK, ÁTDOLGOZOTT KIADÁS,
SZENT ISTVÁN TÁRSULAT, BUDAPEST 2003.

Sáry Pál szokatlan, de rendkívül érdekes szemszögből mutatja be a Római Birodalom provinciái jogéletének egy szeletét a Kr. u. I. századból. A címből talán ez nem tűnik ki egyértelműen, azonban mind

a könyv végén található tartalmi összefoglaló, mind a bevezetés egyértelművé teszi, hogy itt csak azon eljárások kerülnek vizsgálat alá, amelyekben a római jog érintett. A forrás azért érdekes, mert talán sokakban nem merül fel annak a lehetősége, hogy a Biblia történeti ill. jogtörténeti forrásként is felhasználható. Kétségtelen tény, hogy a Biblia szerzőinek célja nem az adott kor történelmének bemutatása volt, hanem vallási üzenetek közvetítése. Ugyanakkor nem tagadható az a tény sem, hogy minden szerző egy adott történelmi korban egy adott társadalmi, politikai és jogrendben élt. Amikor mondanivalóját írásban rögzítette, ezektől a kötöttségektől nem távolodhatott el. Különösen igaz ez a megállapítás az Újszövetség írásaira, hiszen ezek időben és térben jól elhelyezhetők, valamennyi írás a Kr. u. I. században keletkezett a Római Birodalom határain belül.

A szerző arányosan tagolt művének első felében foglalkozik Jézus perével és kivégzésével. E körben kiemeli a mai katolikus liturgiának az idők során kialakult tévedését Krisztus szenvedéstörténetének időbeli lefolyását illetően. Ma ugyanis a hagyomány az utolsó vacsora idejét csütörtökre, Krisztus Pilátus előtti kihallgatását, Heródeshez küldését, ill. Pilátus előtti második kihallgatását, elítélését és keresztre feszítését mind péntekre teszi. A római büntetőper ismerete alapján ez egyértelműen cáfolható, hiszen minderre egy napon belül nem kerülhetett sor. Sály Pál a mű elején röviden vázolja a római uralom alá került zsidó tartományok helyzetét, ill. foglalkozik Jézus tanításával. Jézus ugyan alávetette magát a mózesi törvényeknek, de arra törekedett, hogy az emberek ne a törvény betűjét, hanem annak szellemét értsék és kövessék. Ezen tanításai ugyan az egyszerű emberek körében népszerűvé tették, de a vallási vezetők dühét és féltékenységét is kiváltották. Mivel Jézust kérdéseikkel nem tudták zavarba hozni, elhatározták, hogy végleg elhallgattatják. Ehhez a római büntető hatalmat akarták felhasználni. Erre azért volt szükség, mivel egyrészt az orgyilkosságot a római törvények szigorúan büntették, másrészt – ahogy a szerző meggyőzően bebizonyítja a különböző források egybevetésével – a főtanács ebben az időben nem is hozhatott halálos ítéletet. Így az egyetlen „törvényes” mód az maradt, hogy Jézust a római jog által halálbüntetéssel büntethető bűncselekmény vádjával a római bíróság elé állítsák és elítéltsék. Jézust tehát a főtanács emberei elfogták, majd először a főtanács elé állították. Az elfogásra kedd este került sor titokban, amikor Jézus a tanítványai körében volt, ugyanis a főpapok tartottak attól, hogy nappal a nép Jézus mellé áll. Felmerül ugyanakkor a kérdés, hogy miért hallgatta ki egyáltalán Jézust a főtanács, miért nem vitték egyből Pilátus elé. A szerző – bemutatva és cáfolva a tudományban meglévő sokféle magyarázatot – arra a következtetésre jut, hogy a főtanács egyes tagjai Jézust tévtanítónak tartották és erről győződött meg a kihallgatás során a teljes főtanács és némi vita után határozta el megölését. Mivel ez a testület nem hozhatott halálos ítéletet és ezen vallási kérdésre alapozottan a római jog szerint sem érhetett el a halálra ítéletet, ezért változtatott a vádon Pilátus előtt.

Pilátus először nem is akart az ügygel foglalkozni. A helyi hatalom gyakorlóinak ugyanis meg volt az a joguk, hogy a bűnösöket megvesszőzzék vagy börtönbe zárják, ami az apostolokkal gyakran meg is történt. Csak a főbenjáró ügyeket vonta a római jog saját fóruma elé. A vádlók azonban makacsul kitartottak: „Nekünk senkit sem szabad megölnünk.” Ezzel egyben valódi céljukat is elárulták. Majd előterjesztették a részletes vádat, amely szerint Jézus megtiltotta, hogy a zsidók adót fizessenek a császárnak, ill. királynak kiáltotta ki magát. Az adómegtagadás, ill. a királyként való fellépés a római államrend elleni támadás, vagyis felségsértés volt, ami halálbüntetéssel járt. Pilátus erre már nem mondhatta, hogy nem vizsgálja ki az ügyet, megkezdődött tehát a per, amely a *cognitiós* eljárás szabályai szerint folyt, tehát maga Pilátus mint *magistratus*

volt az, aki az ügyet tisztázta és az ítéletet meghozta.

A római büntetőper az ártatlanság védelme talaján állt, tehát a vád feladata volt a bűnösség bizonyítása. Ennek sikertelensége esetén a vádlottat fel kellett menteni. A vádlottnak mindig megadták a jogot a védekezésre, vagyis mindig meghallgatták akar-e valamit mondani, de a nyilatkozattétel nem volt kötelessége. Pilátus tehát kihallgatta Jézust és néhány kérdés után megállapította, hogy a vád alaptalan: „Semmiben sem találok ezt az embert bűnösnek.” Álláspontom szerint Pilátus ekkor még tekintélyvesztés nélkül kiszállhatott volna a perből. Egyszerűen el kellett volna bocsátania a vádlottat, mivel nem találta bűnösnek az ellene felhozott vádakban. A provinciai *magistratusok* azonban igyekeztek a helyi vezető réteggel jó kapcsolatot fenntartani, még akkor is, ha személy szerint nem kedvelték őket. Ezért, mivel kitudódott, hogy Jézus személyes joga alapján galileai, Pilátus jobbnak látta a vádat nem elutasítani, hanem átteni az ügyet a vádlott lakóhelye alapján joghatósággal bíró Heródes fejedelemhez. Heródes szerette volna, ha Jézus csodát tesz előtte, de ő szóra sem méltatta, így Heródes visszaküldte Pilátushoz. Pilátus újra megnyitotta az ügy tárgyalását, de kijelentette, hogy sem ő, sem Heródes nem találta bűnösnek Jézust. A főtanács tagjai azonban elégedetlenkedtek, ezért Pilátus nem vállalta, hogy Jézust elbocsássa a perből, hanem a népet akarta erre felhasználni. A főpapok által feltüzelt tömeg azonban Barabást választotta, így Pilátus továbbra sem szabadult meg az ügytől. Sőt a nép most már hangosan követelte a halálra ítéletet. Pilátus erre megostoroztatta Jézust, hátha a szenvedő ember látványa meghatja az összegyűlt tömeget, de ismét csak ellenkező hatást ért el. Testi fenyítést egyébként – nem római polgárral szemben – ítélet nélkül is kiszabhatott a *magistratus*. Pilátus még egyszer megpróbált megszabadulni az ügytől és közölte a főpapokkal: „Vegyétek át és ti feszítsétek keresztre.” Ettől azonban a főpapok elzárkóztak, hiszen ezt nem is tehették volna meg. Ekkor azonban a főpapok elővették végső kártyájukat: „Ha elbocsátod, nem vagy a császár barátja!” Ez az a döntő érv, ami rábírta Pilátust, hogy egy ártatlan embert elítéljen. Bár nem találta bűnösnek, saját karrierje érdekét mégis előrébb helyezte az igazságnál. Maga a fenyegetés nem lehetett komolytalan, ha ilyen hatása volt. *Suetoniustól* tudjuk, hogy *Tiberius* rendkívül gyanakvó császár volt és minden feljelentésnek hitelt adott. Tehát Pilátus úgy érezte, hogy nem kockáztathat meg egy ilyen feljelentést. Ezután Pilátus bírói székébe ült és kihirdette az ítéletet: „*Ibis in crucem*”, azaz „A keresztre méssz.” Az ítéletet a római jogban ekkor még nem kellett indokolni és azt azonnal végre is hajtották, mivel fellebbezési jog jelen esetben nem volt. Érdekes kérdés az eljárás nyelve. A szerző egyértelművé teszi, hogy az ítéletet mindenütt ugyan latinul kellett kihirdetni, azonban az eljárás nyelve nem mindig volt latin. Használták a helyi lakosság nyelvét, vagy a birodalom keleti felében a görögöt, mint közvetítő nyelvet is tolmácsok közbeiktatásával. A Bibliában rögzített párbeszédese forma ugyan közvetlen beszélgetésre utal, de valószínűleg a

szerzők a mellékszereplő tolmács megemlítését nem tartották fontosnak.

A mű második fele a Szent Pál elleni eljárásokkal foglalkozik. Jól látszik azon alapvető különbség, hogy egy római polgár mennyivel kedvezőbb helyzetben volt ilyen esetekben. Pál születésénél fogva római polgár volt. Ehhez járult rendkívüli műveltsége és nyelvtudása, ugyanis anyanyelvén kívül kiválóan beszélt görögül és latinul is. Ennél fogva ő lett a kiválasztott személy arra, hogy a kereszténység tanítását a pogányok – tehát nem zsidók – között terjessze. Írásából az is kitűnik, hogy a római jogot is jól ismerte, és ahol lehetett, fel is használta annak szabályait, akár példaként említve leveleiben, akár a gyakorlatban saját maga védelmére. Pál ellen több különböző hatóság előtt folytak eljárások. Ezeket mindig a keresztény térítést ellenző zsidó közösségek vezetői kezdeményezték és általában a közrend megzavarása, ill. békétlenség keltése volt a vád. Az eljárások sokfélék voltak attól függően, hogy milyen jogállású városban került ezekre éppen sor, ami egyben bizonyították a Római Birodalom színes jogi életére is. E tekintetben különösen szemléletes az egymás közelében fekvő *Ikónium* és a *pizidiai Antióchia* esete: az előbbiben a görög jogot alkalmazták, ahol a tömeg szava volt a döntő, itt a helyi zsidó vezetők a tömeget tüzelték fel és üzték ki így az apostolt a városból. A másik ellenben latin jogú város volt, ahol a két tisztségviselő, az ún. *duumvirek* tartottak rendet. Itt elképzelhetetlen volt a tömeggel kiűzetni az apostolt a városból, így itt a zsidó vezetők a városi tanács tagjain keresztül gyakoroltak nyomást a tisztségviselőkre, akik *coercitiós* hatalmuknál fogva kitiltották az apostolt és társát a városból. *Filippiben* – mely szintén latin jogú város volt – a *magistratusok* a békétlenséggel vádolt Pált és társát megvesszőztették és egy napra börtönbe vették, mivel a tömeg kiabálása miatt nem derült ki, hogy római polgárokról van szó. Csak másnap derült minderre fény, amikor a *duumvirek* el akarták bocsátani őket. Pál azonban mint római polgár ragaszkodott ahhoz, hogy őt a *magistratusok* megkövessék, amit sűrű bocsánatkérés közepette a tömeg előtt meg is tettek és ezzel Pál, mint erkölcsi győztes hagyta el a várost.

A Pál elleni legismertebb eljárás Jeruzsálemben kezdődött Kr. u. 58-ban, amikor egy térítő újtárolt érkezett vissza és bement a templomba áldozatot bemutatni. Itt azonban a zsidók felismerték benne a térítőt és kivonszolták a templomból, hogy megöljék, ugyanis azt hitték, hogy egy vele tartó görög személyt is bevitt a templomba, amiért halál járt. A tömeg oda vonzotta a római katonákat, akik – mivel a nagy zaj miatt nem lehetett tisztázni a történeteket – fogságba vetették. A fogságban került sor arra a közjátékra, amelynek során fény derült Pál római státuszára. Ezután Pált ugyan továbbra is fogságban tartották, de kötelékeitől megszabadították. Másnap került sor a vád ismertetésére. Mivel azonban egyrészt a vádlók semmilyen konkrét bűncselekményt nem tudtak megjelölni, másrészt hamarosan olyan vallási vitába keveredtek részben Pállal és részben egymással is, amiből a *tribunus* semmit sem ér-

tett, ezért az ügy továbbra sem tisztázódott. Este azonban kitudódott, hogy fanatikus zsidók meg akarják Pált gyilkolni, ezért a *tribunus* úgy döntött, hogy erős kísérettel haladéktalanul *Caesareaba* küldi Pált *Felix* helytartóhoz. A vádlottal rövid levelet is küldött, amelyben rögzítette az eljárásban addig történeteket. A helytartó a vádlott őrizetben tartása mellett döntött, de kihallgatását elhalasztotta addig, amíg vádlói meg nem jelennek. Erre öt nap múlva került sor. A vád az volt, hogy a templomot akarta megszentelteleníteni. Tehát megint vallási vádat hoztak elő, azonban ezt ki kellett egészíteni a lázadás szítása vádjával, ami már a római törvények szerinti bűncselekmény volt. A vádlók azonban nem tudtak semmit sem bizonyítani, ezért hivatkoztak a helyszínen eljáró *tribunusra*, aki állításuk szerint megerősítheti vádjukat. Ezért a helytartó ismét elhalasztotta a döntést a *tribunus* megérkezéséig, hiszen nem mert egy ártatlan római polgárt elítélni, de elengedni sem merte a zsidó főpapokkal való jó kapcsolat fenntartása miatt. A *tribunus* azonban nem jelentkezett, ami nyilvánvalóan a helytartó akarata szerint történt, hiszen mint felettese bármikor maga elé rendelhette volna. Ezt azonban nem tette, inkább fogságban tartotta Pált, döntés nélkül. Ebbe egy idő után a vádlók is belenyugodtak, hiszen ezzel elérték egyik céljukat, nevezetesen azt, hogy az apostolt Jeruzsálemből eltávolítsák. Ezt a helytartó érdekes módon megtehetette és ez ellen Pál sem tiltakozott. Ennek egyedül a perelévülés szabálya szabott korlátot, azonban két év alatt ez biztosan nem következett be, így hivatali utóda, *Porcius Festus*, mint folyamatban lévő ügyet örökölte meg Pál perét. *Festus* lelkiismeretesen látta el feladatát és rögtön elővette ezt az ügyet is. Mivel a zsidók közötti vallási kérdéseket a rómaiak nem is nagyon értették, ill. mivel meggyőződött arról, hogy Pál ügye nem főbenjáró ügy, ezért a helytartó át akarta tenni az ügyet a zsidó főtanács elé. Ehhez azonban – mivel Pál római polgár volt – kellett az ő beleegyezése is, amit természetesen nem adott meg, hiszen így vádlói vagy azokhoz közelálló ítéltettek volna. Ezért kijelentette: „A császárhoz föllebbezek.” A fellebbezés érdekes kérdés, hiszen ma csak a határozatok elleni rendes jogorvoslatot értjük alatta. A római jog azonban ismerte az „eljárási fellebbezést” is, amikor ennek bejelentése az ítéző fórum elől más fórumra vitte az ügyet. Ez ellen a helytartó sem tehetett semmit. „A császárhoz föllebbeztél, a császár elé mész.” Ezzel részéről az ügy befejeződött, még hozzá úgy, ahogy elődje szeretne volna: nem kellett érdemi döntést hoznia. Pált, tehát mint foglyot Rómába vitték. Pál döntésének további magyarázata, hogy hittérítő feladatát így tudta legjobban folytatni. Láttuk, hogy Pál feladata a pogányok közötti térítés volt. Róma, mint a birodalom fővárosa, kétségtelenül elsődleges térítési területként jött számításba. Ugyanakkor – mint láttuk – az apostol mindenütt a diaszpórában élő zsidók támadásainak volt kitéve. Pál szempontjából tehát semmi sem lehetett jobb megoldás, mint állami védelem alatt eljutni és élni Rómában. Így kizárta, hogy a zsidók zaklassák vagy megtámadják, ugyanakkor barátait szabadon fogadhatta, tehát térítői

munkája nem szenvedett késedelmet. Az út azonban veszélyes volt, nemcsak azért mert az ókorban nagy volt a hajótörés kockázata, hanem azért is, mert az örök életükkel feleltek a foglyok szökéséért, ezért ilyen esetekben inkább megölték azokat, nehogy megszökjenek. Jelen esetben, bár Málta szigeténél valóban hajótörést szenvedtek, végül mindenki szerencsésen megmenekült. Rómában a császár bírósága igen elfoglalt volt, ezért Pálra további két év fogság várt, megkapta viszont azt a kedvezményt, hogy egy bérelt-lakásban lakhasson, és vendégeket fogadjon. Az őrséséről a – napi váltásban – hozzábilincselte *praetorianus* őrség egy-egy tagja gondoskodott. Végül Pál ügyében valószínűleg a *praefectus urbi* mint a császár delegáltja döntött. Mivel a vádlók nem jelentek meg, a *Festus* által írt összefoglaló pedig kedvező volt a vádlottra nézve, ezért felmentő ítéletet hozott és így Pál szabadon távozhatott.

Pál szabadon bocsátása után még jó ideig térítő munkát végzett, azonban közben a Római Birodalom keresztényekkel szembeni – addigi toleráns – magatartása megváltozott. Rómában a Kr. u. 64. évben bekövetkezett tűzvészért a császári propaganda a keresztényeket tette felelőssé, a következő években pedig megindultak a keresztény üldözések. A keresztényeket most már mint egy tiltott vallás gyakorlóit üldözték. Az

elítéléshez elegendő volt, ha a vádlott megvallotta hitét. Ugyanakkor a római jog még ebben az időben is adott egy – bár a hívők szempontjából kétes – kiutat. Az ilyen ügyekben mindig két tárgyalási napot tartottak, ami között 30 napi határidőt hagytak a meggondolásra. Ha a másodikon a vádlott megtagadta hitét, akkor ezzel a büntetőeljárás elérte célját, ilyenkor nem volt szükséges a halálos ítélet meghozatala. Ha azonban a vádlott kitarított hitében, akkor elítélték és végrehajtották a halálos ítéletet. Pállal is ez történt második, Kr. u. 66-ban tett térítő útja után, amikor Rómában feljelentették, elfogták és elítélték. Az ítéletet – mivel Pál római polgár volt – karddal történő lefejezés formájában hajtották végre.

Zárszóként megállapíthatjuk, hogy a szerző széles irodalmi anyag feldolgozása mellett meggyőző hivatkozással cáfolja a különböző szerzők által kifejtett álláspontokat, egyben logikusan érvel saját álláspontja mellett. Részletesen és érdekesítően mutatja be a Kr. u. I. század római büntetőjogát az említett eljárásokon keresztül. A könyv azonban nemcsak jogászoknak, hanem az ókortörténet iránt érdeklődőknek is élvezetes olvasmány.

Bajánházy István

A Magyar Tudományos Akadémia Doktori Tanácsa 2003. szeptember 18-án nyilvános vitára tűzte ki Blazovich László „Városok az Alföldön a 14–16. században” című doktori munkáját. A jelölt a Szegedi Állam- és Jogtudományi Kar Jogtörténelmi tanszékének részfoglalkozású professzora, aki ismert középkorász, egyben az egyik legjelentősebb hazai jogtörténész. Munkássága rendkívül fontos számunkra, hiszen folytatja azt a hagyományt, amelyet a jogtörténetírásban Eckhart Ferenc, Bónis György és Degré Alajos alapozott meg. Ez a kutatási irány és módszer a jogi, államszervezeti jelenségek levéltári alapú feltárása és értékelése. Blazovich László ma egyike azon keveseknek, akik a magyar középkor eredeti forrásbázison, archivált anyagok segítségével kutatják.

Eddigi tudományos tevékenységének az értekezéshez kapcsolódó, magyar várostörténettel összefüggő területe különösen fontos a tudományos törvénymagyarázat szempontjából. Csizmadia Andor óta ő az első, aki tudományos igényrel, a jogi kategóriákat eredeti és általános szakmai értelmükben használva közelít városjogi és igazgatási kérdésekhez. A Budai Jogkönyv fordítása és érdemi magyarázata olyan hiánypótló munka, amire joggal figyelt fel a német tudományos közvélemény is. Ebbe a sorba tartozik a – főleg korábbi tanulmányokból összeállított – disszertáció.

A szerző számba vette a várostörténettel összefüggő – jogtörténelmi vonatkozású – várostörténelmi műveket. Elemezte az utóbbi tíz év megerősödő német modellkutatás eredményeit, a megélt frankfurti városkutatás –

Blazovich László akadémiai doktori dolgozatának vitája

Max Weber téziseit is módosító – tudományos műveit. A disszertáció csaknem fele része foglalkozik jogtörténelmi és közigazgatási jogi kérdésekkel. A korabeli magyar városi szervezet jellegzetességeinek meghatározásához felhasználja Dilcher, Planitz, Coing közismert jogtörténelmi gondolatmenetét, de kellő kritikával, értő módon adaptálja azokat. Nem kerültek el figyelmét a magyar várostörténelmi irodalom újabb kutatási eredményei, a jogtörténeteszek – főleg városi monográfiákba írt – tanulmányai sem.

Jogtörténelmi szempontból az értekezés legértékesebb része a peres eljárásról szóló fejezet (159–180. pp.). Ebben bontakozik ki elsősorban a szerző interdiszciplináris adottsága, az a készség, képesség és adottság, amellyel a korabeli élet csaknem teljes vetületét formulázó jogi eljárást ismertetni és értékelni képes. A jogtörténeteszekkel szembeni legnagyobb kihívás, hogy miként tudják elkerülni a retrospektív gondolkodást, a mai, modern fogalmak visszavetítését a vizsgált korszakra. Ezt a hibát minden olyan joghistorikus elköveti, aki nem eredeti forrásokot kutat és nem rendelkezik kellő módszertani ismeret-